

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 22.6.2011
KOM(2011) 381 lopullinen

**KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Itämeren aluetta varten laaditun EU:n strategian täytäntöönpanosta

Vuoden 2011 kertomus Itämeren aluetta varten laaditusta EU:n strategiasta

1. Johdanto

EU:n Itämeren alueen lähes 85 miljoonaa asukasta (17 prosenttia EU:n väestöstä) ovat aktiivisesti ottaneet vastaan laajentumisen tuomat mahdollisuudet ja vahvistaneet siten EU:n yhdentymistä ja edistäneet alueellista yhtenäisyyttä. Tietoisuus alueen yhteisistä luonnonvaroista ja sen ympäristön haavoittuvuudesta on sen seurauksena kasvanut. Nykyinen talouskriisi on osoittanut entistäkin selvemmin yhteistyön tarpeen, ja alueen maat ovat ottaneet haasteen vastaan.

Tässä on ollut osansa Euroopan komission kesäkuussa 2009 hyväksymällä Euroopan unionin strategialla Itämeren aluetta varten¹, jonka Eurooppa-neuvosto vahvisti lokakuussa 2009². Strategiassa käsitellään tämän suuren alueen – joka kattaa noin kolmanneksen EU:n kokonaispinta-alasta – tärkeimpiä haasteita ja vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia. Se luo yhdenmisen kehyksen tämän matalan sisämeren ympäristötilanteen parantamiseksi, ja siinä otetaan tarkastelun kohteeksi liikenteen pullonkaulat ja energiayhteydet. Se helpottaa rajat ylittävien markkinoiden sekä yhteisten tutkimus-, innovointi- ja yritysverkostojen kehittämistä. Näiden konkreettisten toimien kautta strategia edistää osaltaan EU:n tärkeimpiä toimintalinjoja kuten Eurooppa 2020 -strategiaa ja yhdenmättyä meripolitiikkaa ja vahvistaa EU:n laajentumisen jälkeistä integraatiota alueella.

Strategia osoittaa, että yhteistyössä toimimalla voidaan paneutua tehokkaasti haasteisiin, jotka liittyvät ympäristön kestäväan kehitykseen, alueen vaurauden kasvattamiseen, vetovoimaisuuden ja yhteyksien parantamiseen sekä turvallisuudesta huolehtimiseen. Se tehostaa EU:n yhteisten tavoitteiden ajamiseen liittyviä toimia ja yhdistää yhteisistä haasteista kumpuavat alueelliset ja alakohtaiset kysymykset. Ulkoinen yhteistyö tapahtuu EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteisen pohjoisen ulottuvuuden politiikan pohjalta.

Nyt kun strategiaa on pantu täytäntöön jo jonkin aikaa, uusien yhteistyötapojen edut ovat nähtävissä. Kansalliset, alueelliset ja kansalaisyhteiskuntaa edustavat yhteistyökumppanit ovat sitoutuneita strategiaan, minkä taustalla on erityisesti Euroopan parlamentin tekemä työ ja paikallistasolta avoimessa kuulemisvaiheessa saatu runsas palaute³. Vaikka täytäntöönpanoprosessissa onkin vielä paneuduttava tarkemmin joihinkin kysymyksiin, kuten rahoituksen parempaan yhteensovittamiseen ja organisaatorakenteen vahvistamiseen, komission näkemys on, että jo nyt strategia edistää alueella tehtävää yhteistyötä.

Neuvosto kehotti komissiota ”laatimaan neuvostolle kesäkuuhun 2011 mennessä kertomuksen edistymisestä ja saavutetuista tuloksista”⁴. Tämä kertomus on jatkoa vuoden 2010 välivaiheen tarkastelulle, josta keskusteltiin lukuisten sidosryhmien kanssa Tallinnassa 14.–15. lokakuuta 2010 pidetyssä vuosittaisessa foorumissa. Strategia on dynaaminen, innovatiivinen prosessi, joka vaatii aikaa, ja tästä syystä kertomukseen on sisällytetty parannussuosituksia seuraaville

¹ KOM(2009) 248, 10.6.2009.

² Eurooppa-neuvoston 29.–30. lokakuuta 2009 pidetyssä kokouksessa vahvistettiin Euroopan unionin strategia Itämeren aluetta varten ja vedottiin kaikkiin asianmukaisiin toimijoihin, jotta ne toimisivat pikaisesti strategian täysimääräisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

³ Kommentoitu toimintasuunnitelma on ladattavissa strategian verkkosivustolta osoitteessa http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/index_en.htm

⁴ Yleisten asioiden neuvoston päätelmät 26. lokakuuta 2009.

vuosille. Se toimii myös mallina EU:n Tonavan aluetta koskevalle strategialle ja muille tulevaisuudessa mahdollisesti kehitettäville hankkeille, muun muassa sellaisille, joihin liittyy samanlaisia tai laajempia merenkulkua koskevia kysymyksiä.

2. Tärkeimmät saavutukset

Strategiasta on johtanut konkreettisiin toimiin ja voimavarojen rationaalisempaan käyttöön. On otettu käyttöön uusia työskentelytapoja ja verkostoja ja kehitetty useita aloitteita. Näitä ovat seuraavat:

2.1 Uudet hankkeet

Strategiaan liittyvässä toimintasuunnitelmassa vahvistettujen 15 prioriteettialan tavoitteiden saavuttamiseksi on kehitetty ja rahoitettu useita uusia hankkeita⁵, joita ovat muun muassa

- **Baltic Deal**, jossa tarkoituksena on alueen maanviljelijöiden kanssa yhteistyötä tehden vähentää ravinteiden valumista ja siitä aiheutuvaa rehevöitymistä
- **CleanShip**, jossa vähennetään tuntuvasti aluksista peräisin olevaa saastumista ja myönnetään tunnustuksena puhtaasta merenkulusta ”Clean Baltic Sea Shipping”-lippu
- Nesteytettyä maakaasua koskeva kannattavuuslaskelma **LNG feasibility study**, jossa kehitetään kestävää lähimerenkulkua
- **BaltAdapt**, jossa valmistellaan ilmastonmuutokseen sopeutumista koskeva alueellinen suunnitelma
- **BSR Stars**, jossa tuetaan innovointi-, klusteri- ja pk-yritysverkostoja lisäämällä alueen yhteisiä innovointivalmiuksia, laajentamalla tuntuvasti olemassa olevia verkostoja ja klustereita sekä luomalla uusia innovoinnin asiantuntijoiden, yritysten, tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden sekä poliittisten vaikuttajien verkostoja
- **ScanBalt Health Port**, jossa edistetään Itämeren aluetta maailmanlaajuisesti johtavana ja vauraana ”terveyden alueena”
- **Baltic Transport Outlook**, jossa alueen liikenneinfrastruktuuria tuetaan tarjoamalla tavara- ja matkustajavirtojen analysointiin pohjautuvaa jäsenettyä suunnittelutukea.

Tässä luetellut hankkeet ovat vain muutamia esimerkkejä toimintasuunnitelman pohjalta toteutettavista yli 80 lippulaivahankkeesta. Muissa hankkeissa etsitään ratkaisuja aluetta koskeviin kaikenlaisiin toisiinsa kytkeytyviin haasteisiin, joista esimerkkinä voidaan mainita suojeltujen merialueiden kehittäminen (minkä toteutuessa Itämerestä tulee maailmanlaajuisesti ensimmäinen merialue, jolla saavutetaan biologista monimuotoisuutta koskevassa yleissopimuksessa asetettu tavoite, jonka mukaan vähintään 10 prosenttia alueesta on määritettävä suojelualueeksi). Lisäksi on hankkeita, joissa paneudutaan Itämeren alueen laajuisesti yhteistyötä tekemällä erilaisiin kysymyksiin, kuten vaarallisten aineiden valvontaan, esteiden poistamiseen sisämarkkinoilta ja alueen noin 200 yliopiston välisen yhteistyön tiivistämiseen.

Nämä varhaisvaiheen aloitteet toimivat mallina muiden hankkeiden toteuttajille.

---

⁵ Lisätietoa hankkeista on strategian verkkosivustolla.

2.2 Uutta pontta tähänastisille hankkeille

Strategia pohjautuu tehdystä yhteistyöstä ja tähänastisista hankkeista saatuihin kokemuksiin. Se lisää näkyvyyttä, laajentaa verkostoja ja tarjoaa selkeämmät yhteyskanavat kansallisiin ja eurooppalaisiin päätöksentekijöihin. Esimerkkejä strategian puitteissa tehdystä työstä:

- Strategiassa määritettyjen makroalueellisten energia-alan prioriteettien pohjalta laadittu Itämeren energiemarkkinoiden yhteenliitännäsuunnitelma, jonka avulla kolme Baltian maata voidaan integroida EU:n energiemarkkinoihin.
- Baltic Master II -hankkeen puitteissa kehitettyjen parannettujen tekniikoiden kuten lieterekköjen ja öljyisten vesien keräyslaitteiden ansiosta alusten jätteiden toimittaminen satamiin helpottuu. Hankkeeseen osallistuu tällä hetkellä 15 alueen satamaa.

Strategian avulla on myös mahdollistaa kohdistaa toimintaa ja hyötyä mittakaavaeduista. Tämä tapahtuu esimerkiksi yhdistämällä hankkeita, joiden kohteet ovat samankaltaisia:

- Seuraavissa hankkeissa keskitytään kestävään maatalouteen: **Baltic Compass**, joka toimii politiikkaa koskevien kysymysten yhteyskeskuksena, **Baltic Manure**, jossa puututaan vakavaan huolenaiheeseen eli eläinjätteeseen, joka on Itämeren pahimpia kuormittajia, sekä **Baltic Deal**, jossa tarjotaan neuvontaa maanviljelijöille.
- Kolmessa liikennehankkeessa **TransBaltic**, **East West Transport Corridor II** ja **Scandria** on sovittu vihreiden käytävien luomiseen tähtäävistä yhteisistä toimista, työnjaosta ja yhdenmukaistamistoimenpiteistä.

Monille muillekin tähänastisille hankkeille on ollut hyötyä strategisen kehyksen vahvistumisesta, joka on kehittänyt yhteyksiä ja siten lisännyt hankkeiden vaikuttavuutta.

2.3 Uudet ja kehittyvät verkostot

Strategiassa tuetaan uusien, laaja-alaisten verkostojen kehittämistä sekä yhteistyön ja työnjaon tehostamista olemassa olevien verkostojen välillä. Strategia tarjoaa yhteisen vertailupohjan Itämeren alueen lukuisille organisaatioille. Ihmiset ja järjestöt käyttävät työnsä lähtökohtana yhä enenevässä määrin toimintasuunnitelmassa määritettyjä prioriteetteja.

Strategian avulla on saavutettu muun muassa seuraavaa:

- Uudet puitteet meriyhteisölle. Itämeren merellisen ympäristön suojelukomission HELCOMin työ liittyy läheisesti ympäristöasioihin. HELCOM johtaa monien prioriteettialojen lippulaivahankkeita, ja sen Itämeren toimintasuunnitelman (BSAP) tavoitteet ovat samansuuntaisia kuin strategiassa määritetyt pyrkimykset meristrategiadirektiivin mukaisen ympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi. Alueelliset organisaatiot kuten Itämeren maiden neuvosto (CBSS), Itämeren alueen parlamentaarikkokokous ja Itämeren valtioiden alueiden yhteistyöelin ovat tiivistäneet yhteistyötä ja parantaneet hallintoa merenkulkua koskevissa asioissa.
- Itämeren maiden neuvoston Baltic 21 -asiantuntijaryhmään on luotu kestävän kehityksen kysymyksiin liittyviä yhteyksiä.
- Strategian toimien seurauksena Pohjoismaiden ministeriöneuvoston verkostot kattavat nyt koko Itämeren alueen.

- Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa käsittelevä Itämeren työryhmä on hyödyntänyt olemassa olevia rakenteita uudella tavalla rajatylittävästä rikollisuudesta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Tämä on erityisen tärkeää, koska paikallisten ja alueellisten hallintoviranomaisten lisääntyneen päätöksenteko- ja budjettivallan vuoksi asia koskee niitä entistä enemmän.
- Alueen liikenneministeriöt suunnittelevat nyt infrastruktuuria koskevat investointinsa koordinoitusti.
- Pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveysalan kumppanuusohjelmassa (NDPHS, terveysalan prioriteettialan johtava kumppani) on luotu yhteyksiä uusiin kumppaneihin, kuten eHealth for Regions -verkostoon.
- Strategian puitteissa kehitetty yhteinen Itämeren tutkimus- ja kehitysohjelma BONUS perustettiin EU:n lainsäädännön pohjalta syyskuussa 2010 tehdyllä päätöksellä. Ohjelmalle on varattu 100 miljoonan euron budjetti. Sen tavoitteena on tukea yhteistä ohjelmasuunnittelua ja kohdennettua tutkimusta Itämeren alueen tärkeimpien ongelmien ratkaisemiseksi. Ohjelman täysimääräinen toteuttaminen alkaa marraskuussa 2011.

Tämä uudenlainen lähestymistapa, jossa Itämeren alueen ongelmakysymyksiä käsitellään toisiinsa liittyen, onkin yksi strategian tärkeimmistä saavutuksista. Lisäksi on monia muita perustamisvaiheessa olevia uusia verkostoja, joiden toiminta liittyy ympäristöystävällisten julkisten hankintojen edistämiseen, sisämarkkinoiden täysimääräisen toteuttamisen hyväksi tehtävään yhteistyöhön, tutkimuksen ja innovoinnin tehostamiseen tai jopa matkailuun, jossa on perinteisesti kilpailtu keskenään. Itse meri on alueen kannalta keskeisessä asemassa, ja sen vuoksi on perustettu uusi merenkulun koulutuslaitosten verkosto, joka yhdistää alueen osaamiskeskukset.

2.4 Toimintalinjojen kehittäminen ja johdonmukaisuus

Strategiassa ei ole kyse pelkästään hankkeista. Yhtenäistetty työskentelytapa kannustaa myös laatimaan paremmin ja yhdenmukaistamaan toimintalinjoja sekä hyödyntämään tehokkaammin olemassa olevia lähestymistapoja. On myös huolehdittava siitä, että politiikan eri alat – mukaan luettuina liikenne-, koulutus-, energia- ja ilmasto-, ympäristö-, kalastus-, teollisuus-, innovointi-, terveys- ja maatalouspolitiikka – ovat linjassa keskenään ja että niillä vastataan koko Itämeren alueen tarpeisiin. Esimerkiksi ympäristönäkökohdat on otettava huomioon politiikan laadinnan kaikilla tasoilla, myös paikallistason ja kansalaisyhteiskunnan tason keskusteluissa, jotta vaikutukset olisivat ympäristön kannalta aidosti kestäviä.

Muita esimerkkejä ovat seuraavat hankkeet:

- Lippulaivahankkeessa **Phasing out the use of phosphates in detergents** (Fosfaattien asteittainen poistaminen pesuaineista) päätöksentekijöille kerrotaan kansallisen lainsäädännön tasolla tarvittavista toimista, joilla voidaan rajoittaa fosfaattien käyttöä kotitalouksien pyykinpesuaineissa ja konetiskiaineissa
- **Baltic Sea Labour Network** -hankkeessa julkaistaan työmarkkinastrategiaa koskevia suosituksia työvoiman kestävän liikkuvuuden takaamiseksi
- **MARSUNO**-hankkeessa edistetään merivalvontajärjestelmien yhdentämistä, mikä toimii mallina poliittisille päätöksentekijöille koko EU:n alueella

- **BaltFish Forum** tarjoaa alueelle ja EU:lle hyvän tilaisuuden kehittää ja testata uusia, tiiviimmin paikallistasolle keskittyviä lähestymistapoja kalastuksen hallintoon⁶.

Strategiassa painotetaan vahvasti merenkulkua, ja sitä kautta EU:n yhdenmennyä meripolitiikkaa voidaan toteuttaa aluetasolla⁷. Merialuesuunnittelua koskeva monialainen toiminta on väline, jolla voidaan parantaa päätöksentekoa ja sovittaa merialueista kilpailevien alojen edut yhteen merialueiden kestävästä käytöstä. Yhdenmennyä merivalvontajärjestelmät eri politiikan aloja voidaan koordinoida paremmin, ja osapuolet voivat vaihtaa tietoja ja parantaa reagointivalmiuksiaan. Itämeren koskevat aloitteet, joilla pyritään tekemään aluksista puhtaita ja vähän polttoainetta kuluttavia, sekä uudet teknologiat, kuten merituulivoima, luovat myös uusia työpaikkoja ja taloudellisia mahdollisuuksia.

2.5 Rahoituksen yhteensovittaminen ja muut rahoitusta koskevat aloitteet

Käytettävissä olevien varojen yhteensovittaminen strategian kanssa on avain täytäntöönpanoprosessin onnistumiseen. Koheesiopolitiikan kautta myönnettävän rahoituksen – jota Itämeren alueen on mahdollisuus saada noin 50 miljardia euroa – sekä tärkeimmistä EU:n tarjoamista ja kansallisista lähteistä saatavan rahoituksen kohdentaminen on ollut suuri haaste. Tärkeitä edistysaskelia ovat seuraavat:

- Useisiin Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ohjelmiin, kuten Ruotsin kilpailukykyä koskeviin ohjelmiin, on määritelty uudet valintaperusteet. Itämeren alueen valtioiden välisestä ohjelmasta on myönnetty lippulaivahankkeille 88 miljoonaa euroa, ja sen neljännessä hakemuspöytäkirjassa painotetaan nimenomaisesti strategian edistämistä. Rajatylittävän yhteistyön ohjelmissa hakijoita kannustetaan toimimaan strategian periaatteiden mukaisesti. Eri ohjelmaviranomaiset ovat julkaisseet selvityksiä siitä, missä ja miten nykyiset koheesiopolitiikkahankkeet edistävät strategiaa.
- Euroopan kalatalousrahaston (EKTR) tukemana uusi Itämeren hallintoviranomaisten ja kalastusalan paikallisten toimintaryhmien verkosto vahvistaa valtioiden välistä yhteistyötä Itämeren alueen kalastusalueiden kestävästä kehityksestä. Yhteistyön tuloksena odotetaan syntyvän yhteishankkeita, jotka edistävät osaltaan EU:n Itämeri-strategiaa. Vuotta 2010 koskevissa vuosittaisissa täytäntöönpanokertomuksissa on lisäksi erillinen luku, jossa jäsenvaltiot selvittävät, miten niiden ohjelmat edistävät strategian täytäntöönpanoa.
- Jotkin maat ovat edistäneet strategiaa myös Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ohjelmien kautta. Esimerkiksi Ruotsin ESR-hankkeista vastaava hallintoviranomainen on monissa hanke-ehdotuspöytäkirjoissa painottanut kriteerejä, jotka koskevat valtioiden välistä toimintaa. Myös Tanska ja Viro ovat korostaneet ESR-hankkeissaan valtioiden välistä yhteistyötä. Ruotsin hallintoviranomainen tekee tältä pohjalta yhteistyötä muiden Itämeren maiden vastaavien tahojen kanssa epävirallisessa Baltic Sea Network ESF -verkostossa, jota kehitetään ja joka vakiinnutetaan vuosien 2011–2012 aikana toteutettavassa erityishankkeessa.
- Muiden EU:n rahoitusohjelmien työssä on ryhdytty toteuttamaan strategian mukaista lähestymistapaa. Lippulaivahanketta **Sustainable Rural Development** (Maaseudun kestävä kehittäminen) on rahoitettu valtioiden välisenä hankkeena Euroopan

⁶ Vihreä kirja Yhteisen kalastuspolitiikan uudistus, KOM(2009) 163 lopullinen, 22.4.2009.

⁷ Euroopan unionin yhdenmennyä meripolitiikka, KOM(2007) 575 lopullinen, 10.10.2007 ja SEC(2007) 1278, 10.10.2007; 16616/1/07 REV 1.

maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (EAFRD) maaseudun kehittämissuunnitelmista.

- Tutkimuksen ja kehittämisen alalla BONUS-ohjelman yhteyksiä strategiaan on tiivistetty. Ohjelmaan on pyritty saamaan mukaan innovointia rahoittavia laitoksia, ja erityisesti siinä on pyritty paremmin hyödyntämään strategian lippulaivahanketta **BSR Stars**.
- Euroopan parlamentin aloitteesta vuoden 2011 talousarviosta on varattu 2,5 miljoonaa euroa, joilla on tarkoitus tukea ennen kaikkea prioriteettialojen koordinaattorien työtä.
- Euroopan investointipankki ja Pohjoismaiden investointipankki (EIP ja PIP) ovat myöntäneet lainoja monille lippulaivahankkeille. Kahtena esimerkkinä voidaan mainita Wroclawin vesi- ja jätevesihuoltohanke (hankkeen kustannukset 158 miljoonaa euroa) ja Rail Baltica -akselin Latviassa olevat osat (hankkeen kustannukset 80 miljoonaa euroa), joita molempia on tuettu EIP:n myöntämillä lainoilla.

Komissio ja Euroopan investointipankki (EIP) tarkastelevat parhaillaan mahdollisuutta perustaa yhteinen toteutusväline. Yhdistämällä avustukset ja lainat helpotettaisiin lainakelpoisten hankkeiden valmistelua. Samalla luotaisiin kannustin hankkeiden tehokkaaseen toteuttamiseen ja helpotettaisiin sen seuranta.

Myös muut organisaatiot ovat osaltaan vieneet strategiaa eteenpäin. Esimerkiksi Pohjoismaiden ministerineuvosto ja Ruotsin Kansainvälisen kehitysavun keskusvirasto (SIDA) ovat antaneet siemenrahoitusta. Lisäksi hankkeille pyritään saamaan kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason sekä yksityissektorin rahoitusta.

2.6 Yhteistyö EU:hun kuulumattomien Itämeren alueen maiden kanssa

Koska strategia on EU-aloite, se ei sido EU:hun kuulumattomia maita. Ne kolme maata, joita aloite koskee eniten, eli Venäjä, Norja ja Valko-Venäjä, ovat kuitenkin ilmaisseet sille tukensa. Venäjä, joka on välttämätön kumppani Itämeren alueella, on tehnyt EU:n kanssa yhteistyötä usealla tasolla:

- Pohjoisen ulottuvuuden politiikka on edistänyt keskustelua ja yhteisiä toimia. Esimerkkinä voidaan mainita kuljetus- ja logistiikkakumppanuus, jonka puitteissa paneudutaan aktiivisesti alueen maantieteestä johtuviin ongelmiin, kuten suuriin etäisyyksiin ja rakenteellisiin pullonkauloihin
- Olemassa olevat elimet ja kumppanuudet, kuten Itämeren maiden neuvosto ja Itämeren suojelukomissio, ovat edistäneet kaikkien alueen kumppanien yhteistä suunnittelutyötä
- Euroopan komissio ja Venäjän federaatio ovat tehostaneet yhteistyön tiettyihin puoliin, erityisesti yhteisiä etuja koskeviin hankkeisiin, liittyvää työtä, joista hyvänä esimerkkinä ovat kesäkuussa 2010 EU:n ja Venäjän välisen uudistamiskumppanuuden puitteissa käynnistetyt aloitteet.
- Alueet ovat kehittäneet myös kahdenvälisiä erityisaloitteita ja hankkeita.

Strategian puitteissa tehtävää yhteistyötä EU:hun kuulumattomien maiden kanssa on tuettu EU:n vuoden 2010 talousarviosta 20 miljoonalla eurolla, tässäkin Euroopan parlamentin

aloitteesta. Tuki koskee lähinnä ympäristöhankkeita, jotka toteutetaan pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden ja Itämeren suojelukomission puitteissa.

3. Organisaatorakenne

Hallintorakennetta on kehitetty siten, että strategian toteutukseen osallistuvien lukuisien toimijoiden ja organisaatioiden panoksesta voitaisiin saada mahdollisimman suuri hyöty. Mukana on monia sidosryhmiä, kuten EU:n elimiä, kansainvälisiä rahoituslaitoksia, poliittisia laitoksia ja organisaatioita, eri politiikan aloille keskittyneitä makroalueen organisaatioita, paikallistason organisaatioita ja kansalaisjärjestöjä sekä yksittäisiä alueita ja kaupunkeja. Tämä osaamisen kirjo saadaan hyödynnettyä ainoastaan hajauttamalla käytännön hallinto monelle tasolle. Muutamia johtopäätöksiä:

- Valtiota alemmalla tasolla yksittäiset Euroregio-alueet, alueet, maakunnat ja kaupungit ovat sitoutuneet vahvasti strategiaan. Niistä monet toimivat prioriteettialojen, horisontaalisten toimien ja/tai lippulaivahankkeiden johtajina. Paikallis- ja asiantuntijakumppaneita on pyydetty mukaan.
- Strategia perustuu prioriteettialojen koordinaattorien (yleensä kansalliset ministeriöt, laitokset tai alueet), jotka vastaavat toimintasuunnitelman eri pääalueista, toimintaan.
- Alueen kahdeksan EU-jäsenvaltiota ovat sitoutuneet poliittisesti korkeimmalla tasolla, ja kansalliset yhteyspisteet varmistavat, että kunkin valtionhallinnon eri toimijat toimivat johdonmukaisesti. Kansallisilla yhteyspisteillä on keskeinen tehtävä varmistaa, että strategiaan sitoudutaan vahvasti ja koordinoitusti kansallisella tasolla, erityisesti kaikissa asiaankuuluvissa ministeriöissä.
- Itämeren alueen tasoa edustavat muun muassa Baltic Development Forum (BDF), HELCOM ja VASAB, jotka vastaavat suoraan toimintasuunnitelmassa lueteltujen eri hankkeiden ja toimien toteuttamisesta. Pohjoismaiden ministerineuvosto, Baltian ministerineuvosto ja Itämeren maiden neuvosto tekevät strategiaa tunnetuksi poliittisessa asialistassaan sekä järjestämällä yhteisiä tapahtumia ja osallistumalla lippulaivahankkeisiin.
- EU-tason osallisuus varmistetaan olemalla jatkuvassa yhteydessä EU:n toimielimiin ja neuvoo-antaviin elimiin, erityisesti kaikkien jäsenvaltioiden nimittämiin strategian korkean tason ryhmän asiantuntijoihin. Euroopan komissio osallistuu strategiaan tarjoamalla riippumatonta, koko EU:ta koskevaa asiantuntemusta.
- Yleisön osallistuminen on ratkaisevan tärkeää. Euroopan parlamentin Itämeren aluetta käsittelevän laajennetun työryhmän ja aluepolitiikkavaliokunnan sekä alueiden komitean ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitean panos on tässä erityisen arvokasta.
- Toimintasuunnitelma on osoittautunut ratkaisevan tärkeäksi työn organisoinnissa. Sen avulla on tuotu esille politiikan ensisijaisia aloja, määritetty, mitä konkreettisia toimia on toteutettava, ja korostettu hyvää suunnittelua. Toimintasuunnitelma on konkretisoinut strategiaa ja helpottanut viestintää. Työskentelyn kannalta on keskeistä, että strategia on luonteeltaan dynaaminen, ja sitä on syytä ajantasaistaa säännöllisesti.

Teknisen tuen tasolla Turussa sijaitseva EU INTERACT -ohjelman toimisto on keskeinen voimavara. Strategiassa on hyödynnetty myös muita olemassa olevia rakenteita käytännöllisellä tavalla. Käytännön työssä on osoittautunut parhaaksi lähtöä siitä, että alueen rajat ovat suhteelliset joustavia ja että niitä ei kannata määrittää keinotekoisesti.

4. Saadut kokemukset

Strategian alueen yhteistyölle tuomat hyödyt on nyt vakiinnutettava. Tässä ovat erityisen tärkeitä seuraavat seikat:

- **Poliittisen tahdon ylläpitäminen**

Poliittinen tahto on menestymisen kannalta ratkaisevassa asemassa. Poliittisen tahdon ylläpitämiseksi strategian on oltava vertailupohjana kaikissa asiaa koskevissa tapaamisissa ja huippukokouksissa. Se olisi myös sisällytettävä säännöllisesti kaikkien asianomaisten ministerineuvostojen asialistoihin, ja sen tulisi olla luonteva lähtökohta Euroopan ja kansallisten parlamenttien keskusteluille. Se olisi otettava huomioon asiaankuuluvaa tulevaa politiikkaa koskevassa suunnittelutyössä kaikilla tasoilla. Tähän pääsemiseksi strategiassa on ilmaistava selkeämmin, miten sillä pystytään käsittelemään alueen kiireellisimpiä tarpeita. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi määrittämällä selkeät tavoitteet.

- **Sitoutuminen**

Strategiasta on tehtävä tiukemmin osa poliittisia ja hallinnollisia rakenteita. Sen kokoonpanot ovat yhä herkkiä organisaatioissa tai politiikan painopistealueilla tapahtuville muutoksille. Pitkän aikavälinen kestävyys edellyttää, että instituutiot ovat vakaita ja että niillä on tarpeeksi henkilöstöä (paikallisella, kansallisella ja EU:n tasolla). Tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää, että prioriteettialojen koordinaattorit ja heitä vastaavat tahot muissa osallistuvissa jäsenvaltioissa ovat täysimääräisesti mukana strategian toteuttamisessa. Asianomaisten ministeriöiden on toimittava aktiivisemmin ja tarjottava riittävästi henkilöstöä ja tukea.

- **Tavoitteet ja arviointi**

Strategiasta on tullut merkittävä osa toimintalinjojen kehittämistä ja täytäntöönpanoa, joten sen edistymisen arviointi on tärkeää. Strategia ei alun perin sisältänyt tarkoin määrättyjä tavoitteita. Komission ja muiden sidosryhmien olisi kuitenkin määritettävä nykyisten ja soveltuvien kehitettävänä olevien tavoitteiden pohjalta sekä määrällisiä että laadullisia tavoitteita ja indikaattoreita strategian seurantaan varten. Joillakin prioriteettialoilla, kuten vesija merenkulkuympäristöön liittyvässä työssä, sellaisia on jo olemassa (vesipolitiikan puitedirektiivi, Itämeren toimintasuunnitelma, meristrategian puitedirektiivi), ja niitä voitaisiin hyödyntää. Ehdotetuista tavoitteista ja indikaattoreista olisi käytävä laajamittaista keskustelua.

- **Viestintä ja kannatus**

On tärkeää, että strategia ja sen tulokset tunnetaan yleisesti. Strategian näkyvyyttä on parannettava. Keskeiset ryhmät, kuten paikallis- ja alueviranomaiset, kansalaisjärjestöt ja yksityinen sektori, on otettava mukaan. EU:n aluetoimistojen epävirallinen Itämeri-ryhmä tai BDF:n yhteydet alueen merkittäviin yrityksiin ovat esimerkkejä toiminnasta, jota on syytä tukea.

- **Monialaiset yhteydet**

Alojenvälisen yhteistyön edistäminen synnyttää monenlaista lisäarvoa. Komissio ja muut tahot tukevat työpajojen järjestämistä ja uusien verkostojen kehittämistä. Vuoden 2010 foorumissa selvitettiin, mitä etuja yhtenäisemmällä lähestymistavoilla voisi olla.

Tämän seurauksena toimintasuunnitelmaan sisällytettiin äskettäin uusi horisontaalinen toimi, jonka tarkoituksena on tehostaa hallinnon hajauttamista monelle tasolle. Kahtena esimerkkinä voidaan mainita vesihuolto ja aluesuunnittelu, jotka osoittavat, miten alueen nykyistä yhteistyötä hallitaan ja miten strategian avulla voidaan parantaa yhteyksiä kaikkiin tasoihin. Tällaiseen toimintaan on kannustettava edelleen.

- **Toimintalinjojen kehittäminen**

Asianomaisten politiikanalojen (kuten liikenne-, innovointi-, merenkulku- ja ympäristöalojen) tarkastelussa tulisi ottaa huomioon niiden yhteisvaikutukset makroaluetasoon. Alueellista yhteenkuuluvuutta on tarkasteltava erityisesti Itämeren alueen osalta selkeästi paikkasidonnaisesta tai aluesidonnaisesta näkökulmasta. Yksittäisiä hankkeita olisi tarkasteltava osana strategiaa ja esimerkkeinä yleisestä lähestymistavasta. Yhteyksiä Eurooppa 2020 -strategiaan ja muihinkin strategioihin ja politiikkoihin, kuten sisäisen turvallisuuden strategiaan, yhteiseen maatalouspolitiikkaan ja yhteiseen kalastuspolitiikkaan, olisi vahvistettava.

Tämä osoittaa, että strategialla on mahdollisuuksia toimia EU:n yleisten painopistealueiden täytäntöönpanon välineenä. Makroalueet voivat toimia EU:n laajuisen politiikan perustana. Neuvosto on myös kiinnittänyt huomioita tarpeeseen selkeyttää yhteyksiä Itämeren ja Tonavan alueiden välillä⁸. Tältä pohjalta makroalueen kokemukset politiikan kehittämisestä olisi huomioitava neuvoston keskusteluissa EU:n tasolla. Eri alojen neuvostojen työlle voisi olla hyötyä siitä, että niiden asialistoissa huomioidaan makrotason keskustelut.

- **Rahoituksen ja teknisen tuen parempi mukauttaminen**

Koordinointia on parannettava vuoden 2013 jälkeisen yhteisen strategiakehyksen avulla sen varmistamiseksi, että makroalueiden prioriteetit huomioidaan tulevissa EU-ohjelmissa. Tämä on erittäin tärkeää. Näin strategialla luodaan uutta pohjaa kaikkien rahoitusvälineiden paremmalle koordinoinnille uudella rahoitus- ja suunnittelukaudella. Tämä ei koske ainoastaan EU:n jäsenvaltioita ja niiden välistä yhteistyötä: myös EU:hun kuulumattomien maiden kanssa toteutettavien EU-tason, kansallisen ja alueellisen tason kahdenvälisen yhteistyöohjelmien strategista koordinoointia on parannettava. Lisäksi on käynyt selväksi, että on tuettava sellaisia valtioiden välisiä yhteistyöohjelmia, jotka kattavat saman maantieteellisen alueen kuin makroalueen strategia. Tällaisia ohjelmia olisi tuettava, ja ne olisi liitettävä tiiviimmin strategiaan liittyvään työhön.

Prioriteettialojen koordinaattorien ja EU-ohjelmia hallinnoivien viranomaisten välisiä yhteyksiä on myös selkeytettävä. Strategia olisi otettava kaikilta osin huomioon alueen kansallisissa ja kansainvälisissä rahoituslähteissä. Muiden kumppanien kuten Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Ruotsin kansainvälisen kehitysavun keskusviraston apu on tervetullutta. Innovatiivisia lähestymistapoja rahoitukseen olisi edistettävä. Hyvänä esimerkkinä olisi EIP:n kanssa valmisteltava toteutusväline. Yhteishankkeita olisi rahoitettava erilaisista kansallisista EU-ohjelmista, ja tällaista rahoitustapaa olisi helpotettava järjestelmän tasolla.

Juokseviin kustannuksiin liittyvän organisatorisen tuen rahoittaminen on tärkeää. EU:n vuoden 2011 talousarviosta tähän on varattu 2,5 miljoonaa euroa. Ei ole kuitenkaan varmaa, että näin on myös vastaisuudessa, joten teknistä tukea varten olisi etsittävä muita keinoja, erityisesti nykyisten ja tulevien ohjelmien tarjoamia.

---

⁸ Yleisten asioiden neuvoston päätelmät Tonavan aluetta koskevasta strategiasta (huhtikuu 2011).

Myös eurooppalaisen alueellisen yhteistyön yhtymien kaltaisista vaihtoehtoisista yhteistyömuodoista voisi olla hyötyä joko kokonaisstrategian tai yksittäisten prioriteettialojen toimien tai lippulaivahankkeiden tasolla. Ne tekisivät yhteistyörakenteista vakaampia ja kestävämpiä ja poistaisivat päällekkäisyyksiä olemassa olevien rakenteiden kanssa.

5. Suositukset

Yleisesti ottaen on selvää, että strategia on uusi tapa tuoda eri kumppaneita ja politiikan aloja yhteen, jolloin voidaan saavuttaa enemmän kuin mikään tahokin yksinään toimien. Tässä kertomuksessa selvitettyjen kokemustensa pohjalta komissio suosittelee seuraavia toimia:

- Vahvistetaan strategian integroivaa luonnetta mukauttamalla sitä lisää Eurooppa 2020 -strategian aihealueisiin ja lippulaivahankkeisiin.
- Varmistetaan strategian eurooppalainen luonne käymällä siitä säännöllisesti keskustelua politiikasta vastaavissa neuvostoissa.
- Painotetaan tavoitteiden määrittämistä, jolloin strategian päätavoitteet voidaan tuoda selkeämmin ja konkreettisemmin esiin.
- Lisätään pyrkimyksiä koheesio politiikan ja alueen muiden rahoituslähteiden mukauttamiseksi suhteessa strategian tavoitteisiin.
- Vahvistetaan täytäntöönpanorakenteita (erityisesti prioriteettialojen koordinaattoreita ja niiden ohjausryhmiä) niin rahoituksen kuin henkilöstönkin osalta. Perustetaan kansallisia koordinoitavuuksia ja määritetään jokaisen prioriteettialan kansalliset yhteystahot. Rakenteista on tehtävä olennainen osa ministeriöitä ja/tai muita vastaavia laitoksia.
- Laaditaan viestintää koskeva aloite, jotta strategiaan saadaan mukaan enemmän osallistujia ja jotta tieto sen saavutuksista leviää.

Komissio jatkaa myös työtään uuden makroalueellisen lähestymistavan tuoman lisäarvon määrittämiseksi. Tämä voisi pohjautua ulkopuolisen tahon tekemään arviointiin strategian vaikutuksista. Komission päätelmät sisällytetään makroaluestrategiasuunnitelmaan, jota neuvosto on pyytänyt kesäkuuksi 2013 ja joka laaditaan analysoimalla saatuja kokemuksia mahdollisimman perusteellisesti.

Näissä suosituksissa vaaditaan lisää korkean tason panostusta kaikilta sidosryhmiltä. Komissio uskoo, että strategian tähänastiset saavutukset ja sitä koskeva arviointi oikeuttavat lisäponnistelut.